

Johan Verweirder

JEANNE D'ARC, DE 'MAAGD VAN DOMRÉMY' IN TIJDLOZE DIENST VAN FRANKRIJK

Van alle historische figuren uit de Franse geschiedenis zijn er weinig die meer standbeelden kregen dan Jeanne d'Arc. Op tal van pleinen staat haar monument en in vele kerken een beeld, al dan niet als ruiter, maar steeds in wapenuitrusting en met een vaandel. Het valt niet te tellen hoeveel straten, scholen, ziekenhuizen, seculiere en religieuze instellingen haar naam dragen. Levend in het begin van de 15de eeuw werd de maagd van Domrémy pas in 1920 heilig verklaard door paus Benedictus XV.

Wie was deze jongedame met als bijnaam 'la pucelle' of 'la bergerette', die op ongeveer 13-jarige leeftijd uit de hemel stemmen begon te horen van de aartsengel Michaël, de heilige Catharina en Margaretha? Zij vertelden Jehanne om naar de apathische Franse koning in Chinon te trekken en de stad Orléans te ontzetten van de belegerende Engelsen. Ze moest Karel VII, 'enkel maar de dauphin', naar Reims begeleiden waar de aartsbisschop hem tot echte koning van een meer eengemaakt Frankrijk zou zalven en kronen. Het was een duidelijke en heldere boodschap, met een hoopgevende weerklank in alle standen van een tijd waarin het onverklaarbare buitennatuurlijke en het wereldlijke nog niet van elkaar waren gescheiden. Nadat Jeanne, of Jehanne zoals ze zichzelf steeds noemde, deze drie opdrachten met succes gerealiseerd had, faalde het koninklijke leger voor de muren van Parijs. Jehannes momentum leek voorbij. Ze werd gevangengenomen in Compiègne, verkocht en uitgeleverd aan de Engelsen. In 1431 kwam de jonge vrouw na een lang inquisitoriaal proces te Rouen om op de brandstapel.

Haar familienaam 'Darc' duikt pas op in het proces van 1455 ter nietigverklaring van die veroordeling. Samen met Sainte Thérèse de l'Enfant-Jésus werd Jeanne na haar heiligverklaring in de 20ste eeuw tot secundaire patroonheilige van Frankrijk uitgeroepen.

Er bestaan rond deze geschiedenis twee hoofdstrekkingen. De officiële noemt men de 'traditionalisten' of 'domrémisten'. De katholieke Kerk beschouwde die versie als de hare die ze op de scholen onderwees. Jehanne maakte al het onderwerp uit van duizenden boeken. Ontelbaar is het aantal artikels in magazines. De tweede strekking van de 'controversiëlen' wordt steevast door de eerste bestempeld als de 'mythografische'. Ook zij brachten honderden boeken en artikels uit. Beide groepen houden halsstarrig vast aan hun eigen visie. Uiteraard blijven er nog vele vragen rond Je(h)anne onbeantwoord. Dat was reeds zo tijdens haar leven waarin geschiedenis en legende elkaar verstrengelend ontmoetten, samen met de propaganda van zeer veel belanghebbende acteurs. In dit essay onderzoeken we de klassieke versie omtrent de ondernemende en gedreven jongedame volgens bewaarde documenten en getuigenissen.

Ondanks een relatief kortstondig optreden heeft Jeanne d'Arc in de cultuurgeschiedenis van Frankrijk en West-Europa een onuitwisbare stempel als politiek icoon nagelaten. We kijken naar de receptie, perceptie en exploitatie van de gebeurtenissen: eerst door haar tijdgenoten uit alle standen, en vervolgens eeuwenlang door dichters, essayisten, romanschrijvers, kerkelijke dignitarissen, politici, cineasten en gidsen met een aanhoudende polemiek. Academische historici meden het maken van een biografie tot de mediëviste Colette Beaune het in 2004 aandurfde met een uitgebreide en onmisbare contextualisering.

Een hoofdacteur was vanaf 1419 de machtige en vrijelijk regerende hertog Filips de Goede van Bourgondië. Hij was ook graaf van Vlaanderen en Artesië, hertog van Brabant, palatijn, heer van Salins en van Mechelen. De onder zijn gezag verenigde landen in de delta van de Schelde, Maas en Rijn gaf hij een staatkundige dimensie. Schitterend was zijn hof en vermaard zijn bibliotheek. In 1430, toen Jehanne nog leefde en zij tot in Brugge gekend was door snel

geschreven lofbetuigingen en verhalen van Italiaanse kooplui, stichtte Filips de 'Orde van het Gulden Vlies' waarmee hij de adel in een enorm gebied aan zich bond.

[...]

Wilfried Detobel & Willy Vanderzeypen

THOMAS HOBBS, ZIJN HOOFDWERK 'LEVIATHAN' OVER BURGERLIJK EN RELIGIEUS BESTUUR

Thomas Hobbes was een Engelse politieke filosoof en een der voornaamste intellectuele architecten van het verlichtingsdenken in Europa. Dat is alleszins de mening van de Nederlandse filosoof Andreas Kinneging (1962), hoogleraar rechtsfilosofie aan de Leidse Universiteit. Daarentegen eigentijdse filosofen en schrijvers wezen Hobbes' controversiële denken vaak af zoals hij dat doordacht en gedurfd presenteerde in: 'Leviathan, Or the Matter, Forme & Power of A Commonwealth Ecclesiastical and Civil' (1651). Deze negatieve receptie bleef aanhouden bij vele latere en hedendaagse filosofen.

In zijn magnum opus verkent Hobbes vooral het spanningsveld tussen enerzijds individuele vrijheid en anderzijds een door een staatsapparaat gegarandeerde veiligheid. Zijn staatsleer is een onderdeel van een groot alomvattend filosofisch wereldbeeld, waarin autoriteit (auctoritas) en macht (potestas) logische sleutelconcepten zijn. Bovendien onderzoekt Hobbes zorgvuldig woordbetekenissen. Tal van wijsgerige moeilijkheden wijt hij aan een onvoldoende inzicht in de taal. Hij huldigt een radicaal nominalisme.

Reeds tijdens Hobbes' lange leven was 'Leviathan' een legendarisch en veelgelezen werk, en niet alleen in zijn geboorteland of in Frankrijk. Na de publicatie te Londen in 1651 leidde de behoefte aan een systematisch ontwikkelde politieke theorie ook in de Republiek der Zeven Provinciën snel tot een eerste vertaling in het Nederlands. De drie middeleeuwse pijlers van de autoriteit (traditie, natuurkennis en natuurcontemplatie, het sacrale dogma) waren immers vanaf de vroege renaissance gaan wankelen door de herontdekking van heidense culturen en de grote vorderingen in de astronomie en wiskunde. De voordien gesloten wereld werd vrij plots voor de mensen een oneindig en angstwekkend universum.

Overall werd de auteur na de verschijning van 'Leviathan' persoonlijk het voorwerp van uiterst felle kritiek van zeer uiteenlopende aard. Toch valt het moeilijk te ontkennen dat de Engelsman een grondlegger was van de moderne politieke theorie met analytische trekjes.

Voor de lezing van 'Leviathan' maakten we gebruik van de Engelse editie door John C. A. Gaskin in de reeks 'Oxford World's Classics' (1998).

[...]

Wilfried Detobel

JOHAN EN PIETER DE LA COURT, RADICALE BETOGERS IN DE GOUDEN EEUW VOOR EEN RATIONELE EN TOLERANTE HANDELSREPUBLIC

Na de Vrede van Münster (1648) begon een bloeitijd voor de onafhankelijke Republiek. Twee jaar later stierf stadhouder Willem II net voor de geboorte van zijn enige zoon. De macht van de Hollandse regentenaristocratie was hierdoor gedurende een generatie schier onbeperkt.

Toch bleef de binnenlandse politiek beheerst door de tegenstellingen tussen de staatsgezinden en de prinsgezinden.

In de stad Leiden gaan de twee broers Johan en Pieter de la Court vanaf 1659 hierover publiceren. Ze zijn via hun welgestelde vader afkomstig uit de Westhoek in Vlaanderen. Hun eerste werkje is 'Het Welvaeren van Leiden'. Een jaar later verschijnt hun 'Consideratien van Staet'. Zij durven het Huis van Oranje-Nassau betitelen als 'het paard van Troje op het Binnenhof'. Johan overlijdt in 1660, maar Pieter blijft bewerken, vermeerderen en uitgeven. 'Polityke Discoursen' is een zesdelige uitgave van allerlei traktaten.

Hun publicaties trekken de aandacht van de machtige raadspensionaris Johan de Witt voor zijn staatsgezinde regentenpolitiek. Spinoza inspireert er zich op voor zijn baanbrekende filosofie. De Duitse vertaling wordt in Zweden en de Duitse vorstendommen geëxploiteerd door Pufendorf, Leibniz en Becher. Deze geleerde denkers zijn op zoek naar een meer rationele inrichting van de maatschappij, gericht op het optimaliseren van de welvaart en het welzijn zonder voortdurend de ene oorlog na de andere.

[...]

Wilfried Detobel

BERNARD MANDEVILLE, DE GEDURFDE 'BIJENFABEL' EN ESSAYS VAN DE HOLLANDSE ARTS IN LONDEN

Bernard (de) Mandeville ziet het levenslicht in 1670 te Rotterdam. Na zijn studies en enige problemen met de overheid vestigt hij zich als jonge dokter te Londen. Hij zet er zich deeltijds aan het schrijven. Op een satirische wijze houdt hij de burgerlijke samenleving een spiegel voor die de hypocrisie erin blootlegt. In zijn 'Fable of the Bees' claimt hij dat het menselijke handelen door onze passies wordt gestuurd. De hieruit volgende particuliere ondeugden dragen evenwel bij aan het publieke welzijn. Zijn bekendste werk levert de 'Dutch Doctor' veel kritiek op waartegen hij zich tot het eind van zijn leven verdedigt.

Vele studies pinnen zich vast op die fabel en de vraag of Mandeville het allemaal ernstig meende of enkel zijn lezers wou amuseren. In deze bijdrage besteden we ook aandacht aan zijn andere geschriften en de evolutie in zijn veelzijdig psychologisch en sociaal denken. Mandeville houdt zich meestal afzijdig van religie. Zijn meningen over de staat en economie laat hij wel fragmentarisch de vrije loop. De Schotse denkers David Hume en Adam Smith zullen een en ander oppikken en verder uitwerken. Zorgvuldig vermijden zij evenwel om in hun werken met de vermaledijde 'Dutch Doctor' te worden geassocieerd.

De Hollandse Gouden Eeuw loopt tegen 1700 naar het einde. Engeland steekt de Republiek der Zeven Provinciën naar de kroon door zijn handel en financiën te schoeien op dezelfde leest. Engeland telt zowat vijf miljoen inwoners met tien percent in de hoofdstad Londen. Het centrum (de City) onderging een grondige vernieuwing na de grote vierdaagse brand van 1666 die meer dan dertienduizend houten huizen en 89 kerken verwoestte.

De metropool Groot-Londen blijft echter vol contrasten tussen arm en rijk, tussen ongeletterd en geleerd. De lucht is er vergeven van de smog door het stoken van steenkool en houtskool in huizen, ook in de betere wijken. Als enige stad van betekenis voorafgaand aan de industriële revolutie is Londen desalniettemin uitgegroeid tot het economische, financiële en culturele hart van Engeland. Kort na Mandevilles installatie te Londen wordt met inbreng van de burgers in 1694 de Bank of England opgericht en vier jaar later de Beurs. Vanaf 1707 is er de vruchtbare politieke unie van Engeland (inclusief Wales) met Schotland in het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië.

Engeland is dan al eeuwen religieus verdeeld nadat de anglicaanse Kerk zich onder koning Hendrik VIII Tudor in 1534 afsplitste van Rome. Door de wisselende confessie van latere vorsten probeerde de Kerk zich zowel katholiek als protestant te oriënteren, met respectievelijk een meer liturgische High Church en een evangelische Low Church. De economische ontwikkeling voegde aan die tweespalt een politieke en sociale dimensie toe.

De oude adel van de conservatieve Tory's is grotendeels lid van de High Church. Als grootgrondbezitters zijn ze gekant tegen de buitenlandse koning Willem III. Ze willen bovendien de oorlog met Frankrijk stopzetten. De andere grote partij van de Whigs omvat de stedelijke handelaars en bankiers. Zij staan diametraal tegenover de wensen van de Tory's en eisen meer inspraak en vernieuwing. Beide partijen onderhouden weinig direct contact met elkaar. Ze polemiseren via essayist-satirici uit hun aanhang of ingehuurde broodschrijvers. Beide partijen beschikken over eigen scholen, dokters en ziekenhuizen.

De vrijdenkende dokter Bernard Mandeville streeft in zijn Engelse geschriften naar meer tolerantie. Hij geldt als partijloos of een gematigde Whig. Onder zijn patiënten in Londen heeft hij vrienden in beide politieke kampen. Hij verzorgt ook vele uitgeweken Hollandse landgenoten en Franse hugenoten.

[...]

BENESTUDIUM nr. 15 – ed. december 2024

Nederland / 17de eeuw

Dick van Niekerk

ADRIAAN KOERBAGH, PORTRET VAN EEN SCHRIJVENDE HELD VOOR HET VRIJE WOORD

Adriaen Koerbagh was een Amsterdamse geneesheer, jurist, filosoof en lexicograaf maar hij is het meest bekend als een vlijmscherpe criticus. In de Gouden Eeuw durfde hij het aan om politiek en religieus nog radicaler te zijn dan zijn leeftijdsgenoot Baruch Spinoza die hij te Leiden ontmoette. Na zijn arrestatie schuldig bevonden aan blasfemie en atheïsme stierf Koerbagh vrij snel op 36 of 37-jarige leeftijd in de gevangenis.

De overheid van de Republiek liet zijn publicaties grotendeels vernietigen. Pas op het einde van de 20ste eeuw veranderde de receptie en perceptie van zijn bewaard gebleven geschriften. Koerbagh was een vroege en activistische verlichtingsfilosoof in de Republiek der Nederlanden. Zijn utopisch doel was vrijheid voor iedereen in een vrijzinnige samenleving.

[...]

BENESTUDIUM nr. 15 – ed. december 2024

Polen-Duitsland-Rusland / 19de-20ste eeuw

Willy Vanderzeypen

ROSA LUXEMBURG, HET REVOLUTIONAIRE VRIJHEIDSTREVEN VAN 'FRAU DOKTOR'

'Je zou willen geloven dat er nog hoop is voor een late verkenning van wie Rosa Luxemburg was.' Dat schrijft de Duits-Amerikaanse politicologe en filosofe Hannah Arendt (1906-1975) in een van haar laatste essays. Aan de Amerikaanse universiteit van Berkeley had zij tijdens haar lezingen Rosa's naam nochtans nimmer vernoemd. Toch moet zij zeker in Duitsland als 13-jarige adolescente gehoord hebben van de moord op Rosa Luxemburg en nog vele andere opstandige communistische spartakisten in 1919 te Berlijn. Bovendien was Arendts moeder Martha een fervente bewonderaarster van Rosa Luxemburg, net zoals haar tweede echtgenoot Blücher. In 1966 schreef Hannah Arendt in 'The New York Review of books' een met ambivalente gevoelens doorspekte bespreking van de klassieke biografie van Luxemburg,

opgesteld door de historicus John Peter Netti (1926-1968).

Honderd jaar na de moord op Luxemburg betracht de Nederlandse erudiete schrijfster en filosofe Joke J. Hermsen (1961) eveneens een verkenning van beide personages in haar essay 'Het tij keren met Rosa Luxemburg en Hannah Arendt' (2019). Hermsen onderzoekt hoe bepaalde inzichten en motieven van de twee figuren ons vandaag behulpzaam kunnen zijn en hoop kunnen geven voor een overgang naar een meer duurzame, menselijke en solidaire samenleving.

Het is inderdaad zo dat Rosa Luxemburg in haar talloze brieven aan vrienden vanuit haar cel het slechts zelden heeft over politieke kwesties. Ze bevatten vooral aansporingen om voluit te leven, om zich goed te houden 'ondanks alles en de rest', om humaan te blijven. Haar brieven ondertekend met 'Je Rosa' zijn vaak voorzien van humor en een kwinkslag. Gans haar leven was zij nochtans het object van lastertaal.

Legendarisch zijn de gedrevenheid en volharding van Dr. Rosa Luxemburg om onophoudelijk naar inzicht en bevrijding te blijven zoeken. Indrukwekkend is haar grote actieradius in Europa als activiste tussen Oost en West. 'Wie zich niet beweegt, merkt zijn ketens niet', is een van haar zinnen. Tijdens haar korte leven had Rosa vier nationaliteiten. Ze stond mee aan de wieg van vijf politieke partijen in de periode van 1893 tot 1919. Ze doceerde in Duitsland aan partijscholen voor volwassenen. Overal gaf ze conferenties zoals tijdens de 'Internationale van de Arbeiders' in het Congresgebouw te Amsterdam. Haar artikels, boeken en brieven, waarvan ze een gedeelte schreef 'in verzekerde bewaring,' vormen een indrukwekkend fonds.

In de bronnen, getuigenissen en historische handelingen ontmoeten we de vele facetten van Luxemburgs complexe persoonlijkheid. 'Frau Doktor' was een getalenteerde wetenschappelijke onderzoekster. In haar frisse brieven en dagelijkse omgang toonde zij zich als een toffe vriendin, geïnteresseerd in literatuur, kunst en muziek. Maar in de politiek was zij een onverzettelijke revolutionaire en activiste. Voorbij het eigenbelang wou Rosa vooral iets betekenen voor anderen, en dat waren er veel.

[...]

Dick van Niekerk

ETTY HILLESUM, HAAR EXISTENTIELE LIEFDESZANG IN WOORD EN DAAD

'Dit verdriet moet je in jezelf alle ruimte en onderdak verschaffen die het toekomst, en op die manier zal het verdriet in de wereld misschien verminderen wanneer iedereen eerlijk, loyaal en volwassen draagt wat hem wordt opgelegd. Maar als je het verdriet niet het eerlijke onderdak verleent, maar de meeste ruimte openstelt voor haat en voor wraakgedachten, waaruit weer nieuw verdriet voor anderen zal worden geboren, ja, dan neemt het verdriet nooit een einde in deze wereld en zal het zichzelf steeds vermeerderen.'

Deze onverminderd actuele zinnen schreef Etty Hillesum op 28 maart 1942 in haar oorlogsdagboek. Niet ver van de plaats waar Anne Frank haar wereldberoemde dagboek schreef over de onderduik in de Tweede Wereldoorlog te Amsterdam, werkte een andere joodse vrouw in 1941-42 aan een intiem dagboek. Ook dat geschrift van Etty (Esther) Hillesum zou veertig jaar na de oorlogsverwikkelingen een wereldwijde bestseller worden.

Daar in het herenhuis aan de Gabriel Metsustraat 6 in Amsterdam, waar Hillesum zes jaar woonde, deed ze aan haar bureau in de voorkamer op de tweede verdieping in een prachtig Nederlands een verslag van haar innerlijke groei, en tevens van de ingewikkelde maar uiterst herkenbare gevoelens waarmee een sprankelende vrouw van achter in de twintig uit een liberale joodse familie in oorlogstijd werd geconfronteerd. Etty neemt haar doen en laten

zelfkritisch onder de loep. Even openhartig schrijft ze zowel over haar seksualiteit als over haar spiritualiteit, over de worsteling met haar verlangens, over haar onthechtingen en vooral over haar steeds sterker wordend contact 'met dat allerdiepste in mij dat ik gemakshalve maar God noem.'

[...]

Willy Vanderzeypen

HANNAH ARENDT, EEN DWARSE POLITICOLOGE EN FILOSOFE VAN HAAR 20STE-EEUWSE LEEFWERELD

Ondanks de vroege dood van haar welgestelde vader kende Hannah Arendt als enig kind een zorgeloze jeugd en een intellectueel hoogstaande vorming. Haar moeder Martha Cohn was lerares Frans en muziek. Haar tante en medeopvoedster was een schrijfster met een opmerkelijke meertaligheid.

Een familievriend was de filosoof Karl Jaspers. Wellicht schonk hij boeken aan Hannah waardoor zij reeds als 15-jarige weet had van de ideeën van Plato, Augustinus, Kant, Hegel, Marx en Kierkegaard. Haar gymnasium in Königsberg was bovendien gereputeerd voor de educatieve kwaliteit. Een jaar eerder dan gewoonlijk en op eigen verzoek behaalde Hannah er haar eindexamen. Zonder verpinken studeerde ze enthousiast verder aan diverse Duitse universiteiten als leerlinge bij onder meer Husserl, Heidegger en Jaspers. Ze werd een vriendin van de jonge filosofen Walter Benjamin en Hans Jonas.

Wanneer Hannah 23 jaar was, trof de economische wereldcrisis van 1929 Duitsland erg zwaar waardoor Hitlers kleine partij tijdens de verkiezingen van '30 en '32 spectaculaire resultaten boekte. Hannahs vier grootouders waren van joodse afkomst en volgens de nationaal-sociale pseudo-darwinistische ideologie automatisch haar beide ouders en zichzelf. Bovendien had ze op verzoek van een marxistische zionist scherpe recensies gepubliceerd tegen racistische en anti-marxistische propaganda in de Duitse en Italiaanse media. Dat leidde in 1933 tot haar arrestatie door de Gestapo. Reeds na acht dagen kwam ze vrij. Hannah vluchtte prompt naar Parijs waar ze zes jaar lang bescherming en werk vond bij een Franse filantrope. In Café de Flore verkeerde zij regelmatig in de Franse filosofenkring van Sartre.

Op 10 mei 1940 overspoelden de Duitse troepen België, Nederland en Luxemburg. Een maand later werd Parijs genomen, gevolgd door een wapenstilstand op 22 juni. In de hoofdstad werden de joden opgepakt en verzameld in een sportstadion, waaronder Arendt en haar tweede echtgenoot, vooraleer naar Franse kampen te worden afgevoerd. Met veel geluk, solidariteit en internationale hulp kon Hannah met haar moeder en man ontkomen en heelhuids de Noord-Amerikaanse kant van de oceaan bereiken.

In de Verenigde Staten groeide Arendt na verloop van tijd uit tot een voorname maar gecontesteerde journaliste, activiste, politicologe en filosofe. In 1942 brak zij met het zionisme dat zich volgens haar in Palestina te nationalistisch en te militant oriënteerde. In haar geschriften bevindt zij zich vaak op de grens tussen filosofie en literatuur zoals Kierkegaard, Nietzsche, Camus, Lyotard en Sartre. Verbijsterd door haar ervaringswereld maar niet verslagen, dobberde Arendt verder in de meanderende delta van de 20ste-eeuwse filosofie. Elke grote synthese lag immers aan scherven na de filosofische mokerslag van Nietzsche, de onmenselijke wreedheid van twee wereldoorlogen met vele naweeën, en de iedereen overdonderende vooruitgang van de exacte wetenschappen en het kapitalistische consumptisme.

De hernieuwde en meer serene belangstelling in de 21ste eeuw voor Arendts verzamelde

werken gaat vooral uit naar haar indertijd innoverende analyse van totalitarismen, van de waarde van politiek in het leven van elke mens, en tevens van 'het oordelen' dat zij opnam als een vorm van politiek denken.

Ondanks alles wat haar was overkomen, trachtte Hannah Arendt te blijven 'zien, beleven, plaatsen, beschrijven en eventueel te begrijpen', dit alles vanuit een existentieel-fenomenologische benadering. Hoe kunnen we volgens Arendt onszelf blijven en tegelijkertijd het anders zijn van onze medemensen respecteren? En dat in een kapitalistische massacultuur, met de meest fundamenteel geachte concepten onderhevig aan drastische veranderingen wat vele mensen dermate onthutst? Is de vrijheid van keuze wel mogelijk?

Wellicht niet, zei de antieke Griekse filosoof Heraclitus. Hij trok het menselijke vermogen om de realiteit te begrijpen in twijfel omdat die volgens hem in een constant evoluerende (stromende) toestand verkeert. Toch wel, dacht of hoopte Arendt vanuit haar positief existentialistische stelling dat we geen gedetermineerd kern-zelf hebben, maar dat we als bewust geworden wezens vrij zijn om ons te definiëren door onze handelingen. Zo kunnen we dan ofwel volgzzaam met de stroming neerwaarts meedobberen, ofwel koppig stroomopwaarts roeien, of misschien samen met nog Anderen een dam beginnen bouwen voor een reservoir 'between past and future' voor de ontregelde wereld.

Arendt wil de politieke actie ontdoen van alle mogelijke vooroordelen. Dat zijn de intellectualistische premissen die voortkomen uit de klassieke traditie van de metafysica, maar ook die uit de moderne traditie van de sociale wetenschappen.

We beginnen dit essay met een biografische schets in drie delen en aandacht voor de chaotische context van Arendts tijdsgewricht. Vervolgens kijken we naar haar denkbeelden en de dwarsverbanden daarin met het werk van meerdere grote filosofen die ze vaak persoonlijk kende.

Charles Rutten

LEZEN MOET DOORGAAN, HET BELANG VAN ORTHODIDACTISCHE HULP AAN KINDEREN DIE OP LEESGEBIED IN HUN ONTWIKKELING BELEMMERD ZIJN

Onze moderne maatschappij doet voortdurend een beroep op het lezen. Lezen is het grote doorgeefluik waaruit thans alles aan wetenschap, kennis, kunde, cultuur, geschiedenis, vermaak en ontspanning wordt doorgegeven. Een fundamentele basis voor een volwaardig menselijk leven in dat type van maatschappij is dat men kan lezen. Bij onderzoek van volwassenen met ernstige leesmoeilijkheden vraag je je voortdurend af waarvan de mens die niet lezen kan, verstoken blijft. Hoever reikt nog zo iemands uitgestoken arm naar een volwaardig menszijn? Welk is zijn plaats, welk is zijn mogelijkheid om binnen de gemeenschap voldoende waardering te krijgen? Ergo: in hoeverre wordt een concreet persoon wegens zijn dyslexie sociaal geaccepteerd of juist bewust dan wel onbewust gediskwalificeerd? Staat in deze maatschappij zijn menselijke ontplooiing en geluk op het spel, alleen omdat hij niet lezen kan? Kan hij 'nu' nog deel hebben aan de verspreiding van kennis en de daaraan gekoppelde inspraak, welzijn en macht?

Om aan te tonen waarom lezen dermate belangrijk is geworden in deze samenleving, is het noodzakelijk om te weten in welk type van maatschappij de mens van nu en in de toekomst leeft. Uit dat specifieke maatschappelijke type kan men de eisen aflezen die aan de mens worden gesteld en waaraan hij zou moeten beantwoorden om individueel en sociaal gezond te kunnen functioneren. Welke zijn voor onze probleemstelling de relevante kenmerken van de huidige maatschappij, en tevens van de toekomstige in zover dat valt te voorzien? [...]